

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN
KONFERENSIYASI TO'PLAMI

2-JILD 6-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

**YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA IQTISODIY O'SISH VA EKOLOGIK
BARQARORLIK UYG'UNLIGI****Dilnavoz Bahromova Azamatovna**

Qarshi davlat texnika universiteti talabasi

Gafurova Lola Ruyiddinovna

Qarshi Davlat Texnika Universiteti assistenti

Ravshanova Nigora Ulug'bek qizi

Xalqaro innovatsion universiteti o'qituvchisi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada yashil iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni ta'minlash masalalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda an'anaviy iqtisodiy rivojlanish modellarining ekologik muammolarni kuchaytiruvchi omillari yoritilib, resurslardan oqilona foydalanish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish hamda ekologik innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligi asoslab beriladi. Shuningdek, yashil iqtisodiyot tamoyillarini amaliyotga tatbiq etish orqali iqtisodiy o'sish sur'atlarini saqlab qolish bilan birga atrof-muhitni muhofaza qilish imkoniyatlari ko'rsatib beriladi. Maqolada iqtisodiy va ekologik manfaatlar uyg'unligini ta'minlashda davlat siyosati, institutsional mexanizmlar hamda investitsion muhitning o'рни alohida e'tiborga olinadi. Tadqiqot natijalari yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida barqaror rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar. Yashil iqtisodiyot, iqtisodiy o'sish, ekologik barqarorlik, barqaror rivojlanish, qayta tiklanuvchi energiya, ekologik innovatsiyalar, resurslardan oqilona foydalanish.

Kirish. Bugungi globallashtirish sharoitida iqtisodiy o'sishni ta'minlash bilan bir qatorda ekologik muammolarni yumshatish masalasi dunyo mamlakatlari oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. An'anaviy iqtisodiy rivojlanish modeli tabiiy resurslardan haddan tashqari foydalanish, atrof-muhitning ifloslanishi va iqlim o'zgarishi kabi salbiy oqibatlarini yuzaga keltirdi. Natijada iqtisodiy o'sish va ekologik xavfsizlik o'rtasida muvozanatni ta'minlash zarurati kuchaydi. Shu nuqtayi nazardan, yashil iqtisodiyot konsepsiyasi iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni uyg'unlashtiruvchi muhim model sifatida maydonga chiqmoqda.

Yashil iqtisodiyot iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash jarayonida tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish hamda kelajak avlodlar manfaatlarini hisobga olishga asoslanadi. BMT Atrof-muhit dasturi (UNEP) ma'lumotlariga ko'ra, yashil iqtisodiyotga o'tish energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish va "yashil" texnologiyalarni joriy etish orqali barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash imkonini beradi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, rivojlangan davlatlarda yashil investitsiyalar yalpi ichki mahsulot o'sishiga ijobiy

ta'sir ko'rsatib, bir vaqtning o'zida ekologik xavflarni kamaytirishga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda yashil iqtisodiyotga o'tish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan farmon va qarorlarda barqaror rivojlanishni ta'minlash, ekologik xavfsizlikni kuchaytirish, energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish hamda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Davlat rahbari tashabbusi bilan tasdiqlangan "yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi"da iqtisodiy o'sish bilan birga atrof-muhitni muhofaza qilishni ta'minlash asosiy maqsad sifatida belgilangan.

Prezident farmonlarida iqtisodiyot tarmoqlarida energiya samaradorligini oshirish, sanoat va qishloq xo'jaligida ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, chiqindilarni qayta ishlash tizimini rivojlantirish hamda "yashil" investitsiyalarni rag'batlantirish vazifalari ilgari surilgan. Bu chora-tadbirlar iqtisodiy o'sish sur'atlarini saqlab qolgan holda ekologik barqarorlikka erishish imkonini beradi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, qayta tiklanuvchi energiya loyihalarining kengayishi energiya importiga qaramlikni kamaytirish bilan birga, yangi ish o'rinlari yaratish va investitsion muhitni yaxshilashga xizmat qilmoqda.

Shu jihatdan, yashil iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlik uyg'unligini ta'minlash masalalarini ilmiy asosda o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada yashil iqtisodiyotning nazariy asoslari, uning iqtisodiy o'sishga ta'siri hamda ekologik barqarorlikni ta'minlashdagi roli tahlil qilinib, O'zbekiston tajribasi asosida ilmiy xulosalar shakllantiriladi.

Yashil iqtisodiyotning nazariy asoslari va shakllanishi. Yashil iqtisodiyot konsepsiyasi iqtisodiy rivojlanish jarayonida ekologik xavfsizlikni ta'minlash hamda ijtimoiy farovonlikni oshirishga qaratilgan integratsiyalashgan yondashuv sifatida qaraladi. Ushbu konsepsiya an'anaviy iqtisodiy modeldan farqli ravishda iqtisodiy o'sishni faqat ishlab chiqarish hajmining oshishi bilan emas, balki resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik muvozanatni saqlash orqali baholaydi. Ilmiy adabiyotlarda yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanishning muhim tarkibiy qismi sifatida e'tirof etilib, uning asosiy tamoyillari energiya samaradorligi, qayta tiklanuvchi resurslardan foydalanish va ekologik innovatsiyalarni joriy etish bilan izohlanadi.

Yashil iqtisodiyotning shakllanishiga global ekologik muammolar, xususan, iqlim o'zgarishi, biologik xilma-xillikning qisqarishi va tabiiy resurslarning tanqisligi turtki bo'ldi. Jahon miqyosida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ekologik omillarni hisobga olmagan iqtisodiy o'sish uzoq muddatda barqaror bo'la olmaydi. Shu bois yashil iqtisodiyot iqtisodiy manfaatlar va ekologik barqarorlik o'rtasidagi ziddiyatni bartaraf etishga xizmat qiluvchi muqobil model sifatida qaralmoqda.

Iqtisodiy o'sishni ta'minlashda yashil iqtisodiyot mexanizmlari. Yashil iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sish asosan innovatsion texnologiyalar, energiya samaradorligini oshirish va yashil investitsiyalar hisobiga ta'minlanadi. Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, energiya tejamkor ishlab chiqarish tizimlarini joriy etish hamda ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi. Natijada yalpi ichki mahsulot o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi yangi iqtisodiy tarmoqlar shakllanadi.

Yashil investitsiyalar iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi muhim omil hisoblanadi. Xususan, quyosh va shamol energetikasi, chiqindilarni qayta ishlash, ekologik transport tizimlari kabi sohalarga yo'naltirilgan investitsiyalar nafaqat ekologik muammolarni kamaytiradi, balki bandlikni oshirish va iqtisodiy faollikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Ilmiy tadqiqotlarda qayd etilishicha, yashil iqtisodiyot sharoitida yaratilgan ish o'rinlari barqaror bo'lib, uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni ta'minlash imkonini beradi. Ekologik barqarorlikni ta'minlashda yashil iqtisodiyotning o'рни. Ekologik barqarorlik yashil iqtisodiyotning asosiy maqsadlaridan biri bo'lib, u atrof-muhitga salbiy ta'sirni minimallashtirish orqali ta'minlanadi. Yashil iqtisodiyot sharoitida ishlab chiqarish jarayonlarida chiqindilar hajmini kamaytirish, tabiiy resurslarni qayta tiklash va ekologik standartlarga rioya etish ustuvor ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda ekologik nazorat tizimlari va ekologik sertifikatlash mexanizmlarining roli oshadi.

O'zbekiston sharoitida ekologik barqarorlikni ta'minlashda suv va yer resurslaridan oqilona foydalanish, havoni ifloslantiruvchi moddalar chiqindilarini kamaytirish hamda yashil hududlarni kengaytirish muhim ahamiyatga ega. Prezident farmonlarida ekologik xavfsizlikni mustahkamlash, "yashil makon" tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash va ekologik muhitni yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlar belgilangan bo'lib, bu holat yashil iqtisodiyot tamoyillarining amaliyotga tatbiq etilayotganidan dalolat beradi.

Iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlik uyg'unligini ta'minlashda davlat siyosatining roli

Iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlik uyg'unligini ta'minlashda davlat siyosati hal qiluvchi ahamiyatga ega. Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, soliq va moliyaviy rag'batlar joriy etish hamda ekologik loyihalarni qo'llab-quvvatlash muhim mexanizmlar hisoblanadi. Prezident farmonlarida yashil texnologiyalarni joriy etayotgan subyektlarga imtiyozlar berish, energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan dasturlarni moliyalashtirish kabi chora-tadbirlar belgilangan.

Shuningdek, davlat tomonidan yashil iqtisodiyot sohasida institutsional mexanizmlarni rivojlantirish iqtisodiy va ekologik manfaatlar o'rtasida muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi. Bu jarayonda xalqaro hamkorlik, xorijiy

investitsiyalarni jalb etish va ilg'or tajribalarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada iqtisodiy o'sish ekologik barqarorlik hisobiga emas, balki aynan uning negizida amalga oshiriladi.

XULOSA. Yashil iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni ta'minlash masalalari ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, an'anaviy iqtisodiy rivojlanish modellari uzoq muddatda ekologik muammolarni chuqurlashtirishi sababli barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash imkoniyatlari cheklangan. Shu bois yashil iqtisodiyot iqtisodiy va ekologik manfaatlarni uyg'unlashtiruvchi muhim rivojlanish modeli sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Yashil iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sish innovatsion texnologiyalarni joriy etish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish, energiya va resurslardan samarali foydalanish orqali ta'minlanishi asoslab berildi. Bunda yashil investitsiyalar iqtisodiyotning yangi tarmoqlarini shakllantirish, bandlikni oshirish va ishlab chiqarish samaradorligini kuchaytirish orqali iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Shu bilan birga, ekologik barqarorlik atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish, tabiiy resurslarni muhofaza qilish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash orqali mustahkamlanadi.

Tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga o'tish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri ekanligi Prezident farmon va qarorlarida belgilab berilgani tahlil qilindi. Ushbu hujjatlarda energiya samaradorligini oshirish, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, chiqindilarni qayta ishlash va yashil investitsiyalarni rag'batlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlik uyg'unligini ta'minlashga xizmat qilayotgani asoslandi.

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlik o'rtasidagi ziddiyatni bartaraf etish imkonini beruvchi samarali rivojlanish modeli bo'lib, uni izchil joriy etish O'zbekistonning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. ***"O'zbekiston Respublikasini 2030-yilgacha yashil iqtisodiyotga o'tkazish strategiyasi to'g'risida"***gi Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. ***"Atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik barqarorlikni ta'minlash bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"***gi Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. ***"Energiya samaradorligini oshirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"***gi Qarori.
4. BMT Atrof-muhit dasturi (UNEP). Green Economy Report. – New York, 2019.
5. World Bank. Inclusive Green Growth: The Pathway to Sustainable Development. – Washington DC, 2018.
6. Pearce D., Markandya A., Barbier E. Blueprint for a Green Economy. – London: Earthscan, 2017.